

פרשת שלח-מבט האמת

מלכים א פרק יח
(י) וַיְהִי כִּרְאוֹת אֲזֹאבֹת אֶת־אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאמְרוּ אֲזֹאבֹת אֱלֹהֵי הָאֱתָנָה זֶה עֹכֵר יִשְׂרָאֵל: (יז) וַיֹּאמְרוּ לֹא עֹכֵרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־אֱתָנָה וּבֵית אֱבִיךָ בְּעֵינֵיכֶם אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְתִלְכֶן אַחֲרַי הַבְּעָלִים:

11. והגדת קרח

אחאב העביד את ישראל ע"ז ולעג לאזהרת משה רבינו שהמטר יכלא בעטיה. קצף אליהו הנביא והחיל את העונש הקצוב. בשנה השלישית לבצורת בא אליהו לתת מטר בדבר ה'. ומה, האם מצא את אחאב מכה על חטא, שבגיניו התיסר עם שלם שלוש שנים?! לא ולא – "ויהי כראות אחאב את אליהו ויאמר אליו: האתה זה עוכר ישראל".

12. שם

בימי אברכותו, היה הסבא קדישא מראדושיץ זצ"ל עני מרוד. עשה דרכו רגלי, להקביל פני רבו החוזה מלובלין זצ"ל. עברה על פניו עגלה, ובה חולה מסוכן שמחלתו הלכה וכבדה, הרוקח המקומי נואש מרפואתו. הורה לקחתו אל העיר הגדולה ולפנות שם אל הפרופסור שיעסוק ברפואתו. העלוהו לעגלה ושני בניו הסיעוהו ללובלין. ראו אברך משרך דרכו, והציעו לקחתו. אסיר תודה עלה לעגלה והצטנף למרגלות החולה המתייסר. צערו נגע ללבו, והשתפך באמירת תהילים נרגשת. והנה, מרגע לרגע הוטב לחולה. פקח עיניו ותמה: היכן הוא? לאן לוקחים אותו, ומדוע? אינו חולה, שיחזירהו לביתו! ראו הבנים והתפעלו, אמרו זה לזה: כמה נכון הפתגם שאומר, שלרופא קטן מתלוה מלאך קטן, ולרופא הגדול מתלוה המלאך רפאל בעצמו- ראו כמה גדול כוחו, שכאשר רק נוסעים אליו כבר מבריאם! ופנו אל הנוסע: זייטס מוחל, רב איד, רד מהעגלה, כי אנו חוזרים לעיירתנו! כשהיה הרבי מראדושיץ מספר זאת, היה מושך בכתפיו ומפטיר: איני יודע האם אמירת התהלים פעלה. אבל מדוע לא תלו זאת במצות החסד שהעלו עובר אורח לעגלה. ואז לא היו משליכים אותו כשהמצוה תיגמלה... אבל לא זו היתה נקודת המבט שלהם, וכל אדם מתרגם את המאורעות לאור נקודת מבטו...

נקודת המבט נובעת מהמניעים של האדם

13. שיחות מוסר מאמר עה

ומן הראוי להתבונן, כיצד אירע הדבר שבזמן מועט כל כך, במשך ארבעים יום בלבד, ירדו אנשים אלו המכונים בתורה בתואר 'אנשים' לשון חשיבות, ומהם גדולים מיהושע רבם ומנהיגם של ישראל, ממעלתם העליונה עד לדיוטא התחתונה, להוציא את דיבת הארץ רעה ולהמריד את כלל ישראל על ה' ועל משיחו. ולא עוד אלא שכפרו בעיקר....

14. ספר מסילת ישרים פרק יא

יתרה עליה חמדת הכבוד – כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על המנוון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו...הוא שגרם לפי דעת חכמינו ז"ל אל המרגלים שיוציאו דבה על הארץ וגרמו מיתה להם ולכל דורם מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת הארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם.

15. שפתי צדיק (רבי פנחס מנחם מפילץ)

שמעתי מפי קדש אבי אדוני זקני צורי ורבי זצ"ל (החידושי הר"יים) שמרגלים היה כונתם לטובת ישראל לבד, שראו ישראל עומדים שם במצב טוב מאד, לומדים תורה אצל משה רבנו עליו השלום ואין להם שום טרדה מטרדות העולם הזה, לא מזון ולא מכסות, רק כולם עוסקים בעבודת ה' יתברך וניזונים לחם מלאכי השרת, היו חסים על ישראל שיכנסו לארץ ויהיה להם טרדות עולם הזה בעבודת הארץ.

1. במדבר פרק יג פסוק ג

וַיִּשְׁלְחוּ אֹתָם בְּמִדְבַר פָּאֶרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּל־אֲנָשִׁים רֵאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמָּוֵה: חזקוני ראשי בני ישראל המה שרי אלפים.

2. במדבר פרק יג פסוק לב

וַיֵּצִיאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדוּתִים: רש"י (לכ) אוכלת יושביה – ככל מקום שעברנו מלאנוס קוצרי מחיס, והקצ"ה עשה לטובה כדי לטרדם צאלס ולא יתנו לב לאלו:

3. במדבר פרק יד

ט) אַךְ בִּיקָוֶךָ אֶל־תִּמְרָדוּ וְאַתֶּם אֶל־תִּירְאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לֹא־מִנּוּ הֵם סַר צַלְמֵם מִעֲלֵיהֶם וַיִּקְוֶךָ אֲתָנוּ אֶל־תִּירְאֵם:

4. כלי יקר במדבר פרק יג

ואתם אל תיראו את עם הארץ, שהיו קוברי מתים, כי לחמנו הם, ודאי בחטאם מתו שהרי נאמר ואכלת את כל העמים.

5. רשימות שיעורים (ר"י סולובייצ'יק) מסכת ברכות דף יז עמוד א

ונראה דמבואר מהגמ' (הנ"ל) שראייתו של אדם והבנת מה שהוא רואה נמשכת אחר לבו, דכפי מה שלבו חושב - הוא רואה. ויל"פ שדורש החטא של המרגלים היה באמת בזה, שאע"פ שסיפרו מה שהם ראו, מ"מ ראייתם היתה מוטעת שראו בשטחיות ולא ראו בפנימיות הדברים, וכמו שפרש"י עה"פ ארץ אוכלת יושביה, "דכל מקום שעברנו מצאנום קוברים מתים, והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב באלו", ולכן חטאו ואמרו "אפס כי עז העם הזה" כי ראייתם היתה מעוותת.

6. מתוך התורה הגואלת חלק ב עמוד קעח

הגיע יהודי מארץ ישראל, והוריק לשון הרע בפני הנצי"ב על הארץ ויושביה. הנצי"ב התרגז מאד ואמר לו: אתה מהנשמות של המרגלים. אמר לו: אני נשבע שאני אומר אמת. אמר לו הנצי"ב: גם המרגלים אמרו אמת.

7. חזקוני במדבר פרק יד פסוק ג

(ג) הלוא טוב לנו שוב מצרימה כשהיינו במצרים אם מת אחד ממנו היה מניח נכסיו לקרוביו או לשכניו אבל עכשיו הכל לבו.

8. תלמוד בבלי מסכת יומא דף נד עמוד ב

אמר ריש לקיש: בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאו לשוק ואמרו: ישראל הללו, שברכתך ברכה וקללתך קללה, יעסקו בדברים הללו? מיד הוילו, שנאמר כל מכבדיה הוילוה כי ראו ערותה.

9. והגדת קרח

איזו טיפשות איזו אטימות! הלא בעצמכם אמרתם, הלא מודים אתם, שישראל ברכתם ברכה וקללתם קללה, שהם אומה רוחנית. אם כן, תבינו שהכרובים מהוים משל ליחס בין ישראל לאביהם שבשמים. והכרובים העמדו כשפניהם לבית, ובמעשה נסים נחבקו, להראות לעמים חיבת ישראל לפני המקום, גם בעת החורבן! כך הבנו אנחנו. והם, הבינו במבטם!

10. מלכים א פרק יז

א) וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵיהֶן הַתִּשְׁבִּי מִתִּשְׁבִּי גָלְעָד אֶל־אֲזַאבֹת זַיִי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֹמְדֵתִי לְפָנָי אִם־יְהִיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טָל וּמִטָּר כִּי אִם־לְפִי דְבַרְיִי: ס

נכנסים לארץ כנען ויורשין כל טוב שנאמר ובתים מלאים כל טוב, והרי שמעו שאנו נכנסים והם עושין בהן בתי מטמוניות אם את הארץ אין כתיב כאן אלא ויחפרו לנו ילכו ויעמדו על מה שחפרו בארץ, כיון ששמע כן נלכד בידן שנאמר ויטב בעיני הדבר

23. מכתב מאליהו שם

ומעתה נתבונן, אם משה רבינו ע"ה לא נתפס על טעות זו היאך נתבעו עליה ישראל? הרי לנו מכאן לימוד גדול כי אפילו טעות כזו, שלא יוכל להרגישו משה רבנו על אחרים, הם בעצמם יכולים לראותה במבט האמת שלהם אם אך ירצו. ונענשים על זה אפילו עד כדי בכייה לדורות ר"ל. ותנחומין גדולים בדבר זה לאדם; כי עליו רק להתחזק הרבה ולהתרכז על האמת ולידבק בו, כי אז לא יוכל עוד היצר הרע להטעותו בשום פנים.

הנהגת האדם – לפי מבטו

24. במדבר פרק יד פסוק לו

וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצֵאֵי דַבַּת הָאָרֶץ רָעָה בַּמִּגְפָּה לִפְנֵי יְקֹוֹק:

25. ספורנו במדבר פרק יד פסוק לו

(לז) וימתו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה. באותה מגפה שאמרדו הם שתקרה בארץ אוכלת יושביה והנה פעולת אויר הארץ היתה להם לזרא ומתו תכף:

26. ליקוטי מוהר"ן תורה קפו

(תהלים ס"ב) ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, היינו שהוא חסד גדול מאת השם יתברך שהוא משלם לאדם מדה כנגד מדה, שענייז הוא מבין לפשפש במעשיו ולידע החטא שפגם בו ולשוב בתשובה, אך דע, שעיקר מה שמשלם השי"ת מדה במדה, הוא בא"י, כמה שכתוב (איוב כ) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו, ארץ היינו בחינות א"י, היא מתקוממה לו ושם נתגלה עונו, כי שם מדקדקין לשלם לאיש כמעשהו, מדה כנגד מדה, וזה שכתוב על א"י (במדבר יג) ארץ אוכלת יושביה, ר"ת אתה תשלם לאיש כמעשהו כנ"ל, ועיי"כ היושבים שם בא"י יש להם על הרוב יסורין, מחמת שממהרין שם לשלם לאיש כמעשהו:

השגת מבט האמת רק על ידי עמל

27. ספר החינוך פרשת צו מצוה קלב

מצות הדלקת אש על המזבח בכל יום... משרשי המצוה, הקדמה, ידוע הדבר בינינו ואצל כל חכם כי ניסים גדולים אשר יעשה הא-ל אל בני אדם בטובו הגדול לעולם יעשה דרך סתר, ונראים הענינים נעשים קצת כאילו הם בדרכי הטבע ממש או בקרוב לטבע, כי גם בנס קריעת ים סוף, שהיה נס מפורסם, כתוב שם ויולך יי את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים, והמשכילים יבינו כי ענין סתר זה למעלת האדון ושפלות המקבל.

28. שיחות מוסר מאמר קב

וביאור הדברים נראה, שהקב"ה מסתיר את הניסים הגלויים והברורים ואפילו יש בהם שינוי הטבע ממש, כמו קריעת ים סוף, כדי שהאדם יגלה אותם בעצמו, וזוהי עבודתו של האדם בעולמו להגיע לברור האמת ע"י יגיעתו, וכדאי הוא הסתר כבוד שמים, כדי שיתגלה על ידי עבודת האדם, ואילו לא היה הסתר פנים, והיו הניסים גלויים וברורים לכל, היו בני האדם בבחינת מלאכים, שהאמת גלויה וברורה להם מצד עצמה ואינם צריכים לעבוד על ברור האמת, ולא לשם כך נברא האדם, אלא "לעבדה ולשמרה", שיגיע להכרת האמת ולגילוי כבוד השכינה על ידי עבודתו

ואמר בזה הלשון: שהמרגלים דאגו עבור ישראל כמו אברך הדואג לנדוד ממזונות שולחן חתנו פן יטרד ולא ישקד בלימודו כמקדם. וסיכנו עצמם עבור טובת ישראל, ופעלו שנתעכבו ישראל במדבר עוד ארבעים שנה וניזונו לחם מן השמים. אך אף על פי כן לא היה זה לרצון בשמים, משום שלא טוב לומר עצות בהנהגת ה' יתברך, שמסתם כמו שמנהיגין משמים כן הוא לטובתנו....

16. במדבר פרק יג פסוק טז

אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלְחוּ מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בְּיָזוֹן יְהוֹשֻׁעַ:

17. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לד עמוד ב

ויעלו בנגב ויבא עד חברון – ויבאו מבעי ליה! אמר רבא: מלמד, שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתתח על קברי אבות, אמר לה: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים. יהושע כבר בקש משה עליו רחמים, שנאמר: ויקרא משה להושע בן נון יהושע, יה יושיעך מעצת מרגלים.

18. ספרי במדבר פרשת בהעלותך פסקא צה

באלדד ומידד הוא אומר ויתנבאו במחנה שהיו מתנבאים עד יום מותן ומה היו אומרים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ

19. והגדת שלח

מדוע הוצרך משה רבינו לבקש על יהושע שינצל מעצתם והלא אלדד ומידד התנבאו לאמור שמשה מת ויהושע מכניס וירבה כבודו! אבל היא הנותנת, שהרי תלמיד נאמן היה, ולא מש מאהל משה, ועלולה היתה להיות לו נגיעה של צדקות שלא להיכנס לארץ כדי לעכב מיתתו של משה. ויש להתפלל עליו שלא יתעורר על ידי נגיעה של צדקות.

20. שיחות הריצ"ה שלח

בדבריהם של המרגלים מתגלה חוסר הבנה לקשר המהותי שבין עם ישראל לארץ ישראל. המרגלים מתייחסים אל העם שיושב שם – "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" – בלא להתייחס אל הארץ וחיוניותה לעם ישראל. אבל יהושע וכלב אומרים: "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה". הם מתייחסים אל הארץ עצמה ואל ההכרח האלוקי שעם ישראל ישב בה, דבר המחייב לעלות אליה ולרשת אותה, בין אם אין שם גויים ובין אם יש שם גויים באופן עראי. חוסר ההבנה וחוסר האמונה, בעצם ענין עם ישראל ותורה במציאות של קידוש החיים וקידוש הארציות. הם אשר גרמו למאיסת ארץ חמדה על ידי כל העם כולו, ונגזר עונש על כל הדור

ניתן להבחין מהו מבט האמת

21. מכתב מאליהו חלק א עמוד 61

מאחר שהשוחד יעוור עיני חכמים ואין אדם רואה חובה לעצמו, איך אפשר הוא שנבחין את האמת, הלא בכל דבר יש לנו נגיעה? אמנם התשובה, שאין הנגיעה מכסה לגמרי את האמת כי גם אחרי אשר יפתה היצר את האדם לומר שגם דרך השקר אמת היא, מ"מ ידע הוא בעצמו שדרך האמת אמיתית יותר ... וזה מחסדי הבורא ב"ה שלא נתן רשות ליצר לכסות האמת לגמרי, אלא כל אדם יוכל להבחין בלבו באיזה דרך הוא האמת לאמתו. וצריך האדם להתרכז על זה, ולהתבונן תמיד כי רק האמת היא המציאות ואשר "ידמה אליה" שקר הוא ואינו כלום, ובהתבוננות היראה ישתמש להנצל מן השקר.

22. ילקוט שמעוני תורה פרשת שלח רמז תשמב

אמרו ישראל משה רבינו נשלחה אנשים לפנינו, אמר להם למה, אמרו לו שכבר הבטיחנו הקדוש ברוך הוא ואמר לנו שאנו

שכאשר אדם רוצה להסתכל במבט חיובי אין לו כל בעיה לעשות זאת וכל השאלה מתי הוא עושה זאת, היכן הוא עושה זאת ולשם מה הוא עושה זאת.

פעמים רבות אדם מתלונן על החברה בה הוא חי. כדי להבליט את המועקה שלו הוא עורך השוואה בין החברה בה הוא חי לבין חברות אחרות. בחברה שלו הכל רע ולעומת זאת אצל חברות אחרות הכל טוב. הוא משתמש גם בנקודת מבט חיובית וגם בנקודת מבט שלילית, אלא שכל נקודת המבט החיובית שלו מטרתה לחזק את נקודת המבט השלילית. באופן זה פעלו גם המרגלים והעם.

אין זה חכמה לפרש את המציאות לטובה כאשר המציאות כבר היסטוריה. החכמה היא לפרש את המציאות לטובה כאשר אנו נמצאים בתוכה או באים לקראתה. זו היתה מעלתם של יהושע וכלב וגנותם של שאר המרגלים. כולם ראו את אותו דבר אלא שלכל אחד היתה פרשנות אחרת.

8-9 נביא מספר דוגמאות נוספות לנקודת מבט מעוותת ולנקודת מבט ישרה.

במסכת יומא אמר ריש לקיש: "בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאו אותם לשוק ואמרו: ישראל הללו, שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו? מיד הזילום. ועל כך כתב הרב גלינסקי: איזו טיפשות איזו אטימות! הלא מודים אתם, שישראל ברכתם ברכה וקללתם קללה, שהם אומה רוחנית. אם כן, תבינו שהכרובים מהווים משל ליחס בין ישראל לאביהם שבשמים. והכרובים הועמדו כשפניהם לבית, ובמעשה נסים נחבקו, להראות לעמים חיבת ישראל לפני המקום, גם בעת החורבן! כך הבנו אנחנו. והם, הבינו במבטם!

10-12 – בתקופת אחאב היה ריבוי ע"ז, עם ישראל נענש ו"זוכה" בשלוש שנות בצורת. לאחר שלוש שנים מקבל אליהו הנביא הוראה להפסיק את הבצורת. בשעה שרואה אחאב את אליהו אומר לו: "האתה זה עוכר ישראל", כוונתו לומר, אתה גרמת לכך שלא ירדו גשמים. אליהו לא מפחד להשיב וטוען שהגורם לבצורת הוא "אתה ובית אביך בעזבכם את מצוות ה' ותלך אחרי הבעלים".

לא להאמין!! אחאב העביד את ישראל ע"ז תחת כל גבעה ותחת כל עץ רענן והוא אפילו לא מעלה בדעתו שהבצורת באה מחמת התנהגותו והתנהגות העם. האשם היחידי הוא אליהו!! איזה מבט מעוות!! ואצל אליהו הכל פשוט וישר, הרי בכל יום אנו אומרים פעמים בקריאת שמע: "הַשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אֶף-יְקִוֶּקְךָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה מָטָר...". אי אפשר להתבלבל!! אז איך אחאב התבלבל? כמו שהמרגלים התבלבלו. ואיך המרגלים התבלבלו? תיכף נענה, אבל לפני כן תעצרו רגע ותקראו את מקור 12 יש שם סיפור יפה שחבל לפספס...

נקודת המבט נובעת מהמניעים של האדם

13-14 – אחר כל מה שראינו יש לתמוה, הרי המרגלים היו שרי אלפים, המובחרים שבעם ישראל, ואם כן כיצד יתכן שההסתכלות שלהם היתה כ"כ מעוותת, כיצד יתכן שהיו רחוקים כל כך מהמסרים האלווקיים עד שגרמו לכל ישראל לבכות בכייה לדורות? על שאלה זו נענה שלוש תשובות:

סיכום

1 – עם ישראל פונה למשה ומבקש לשלוח מרגלים לפני כניסתם לארץ. משה נענה לבקשת ישראל, אך כדי שלא יהיו "תקלות", בוחר משה את הנבחרים שבעם - "ראשי בני" ובחזקונו מבואר שהיו אלו שרי אלפים.

2 – עשרה מרגלים מתוך שניים עשר, נכשלים במשימתם ובמקום לגרות את ישראל להכנס לארץ הם מוציאים דיבת הארץ רעה וגורמים לכך שבני לא יחפצו בארץ חמדה והתוצאה – ארבעים שנה במדבר.

אחד מהטיעונים שאומרים המרגלים – "ארץ אכלת יושביה" ומבאר רש"י על פי הגמרא, שבכל מקום שהיו עוברים היו רואים את אנשי הארץ קוברים את מתייהם. אמנם כוונת הקב"ה היתה לטובה, כדי להסיח את דעתם של יושבי הארץ לבל יבחינו במרגלים, אך הם פרשו את המציאות לפי נקודת מבטם, ובמקום לראות את החסד שעשה איתם הבורא, הוציאו דיבה על הארץ וטענו שאויר הארץ מזיק לגוף האדם.

3-4 – שניים מתוך שניים עשר המרגלים - יהושע וכלב – לא נגררים אחר עצת המרגלים ורואים את הארץ במבט אחר – "אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם...". מה שראו עשרת המרגלים ראו גם יהושע וכלב, אבל הפרשנות למציאות היתה שונה מן הקצה אל הקצה. עשרת המרגלים מפרשים את המציאות לגנאי ויהושע וכלב לשבח. ליהושע וכלב היה ברור שסיבת מיתת יושבי הארץ, אינה מחמת פגם בארץ הקדושה ח"ו, אלא מחמת פגם ביושבי הארץ ו"ודאי בחטאם מתו!"

5-6 – רואים אנו שהמרגלים כלל לא שיקרו, הם סיפרו מה שראו. חטאם היה בכך, שראו את המציאות בשטחיות ולא העמיקו את מבטם.

כשבא יהודי אל הנצי"ב ודיבר לשון הרע על הארץ, אמר לו הנצי"ב שהוא מהנשמות של המרגלים! נבהל היהודי ונשבע לנצי"ב שאומר אמת. ענה לו הנצי"ב: גם המרגלים אמרו אמת..."

בשיעור זה נעסוק בנקודת המבט שדרכה רואה האדם את המציאות. ננסה לברר מהם הגורמים לנקודת מבט ישרה או ח"ו לנקודת מבט מעוותת. ומהם ההשלכות של כל נקודת מבט.

7 - ראשית, עלינו לדעת שלכל אדם יש יכולת לפרש את המציאות לטובה או לרעה. לאחר ששומעים בני" את הפרשנות של עשרת המרגלים מול הפרשנות של כלב ויהושע, הם מכריעים כדעת המרגלים, הארץ המובטחת נראתה להם כמקום מסוכן שבלתי אפשרי לחיות בו ולעומת זאת ארץ מצרים שם הם סבלו סבל גדול - ארבע חמישיות של העם מתו ולא זכו לצאת, תינוקות נשחטו, כל היום עבודת פרך ולמרות הכל הם אומרים – "הלוא טוב לנו שוב מצרימה" ומבאר החזקוני את כוונתם - "כשהיינו במצרים אם מת אחד ממנו היה מניח נכסיו לקרוביו או לבניו, אבל עכשיו הכל לבד...". איזו הסתכלות יפה!! בתוך כל הבוץ, בתוך כל הרע הם מצליחים לראות נקודת אור ורוצים לחזור אליה. הכל טוב ויפה, רק חבל שהם רואים את נקודת האור רק כאשר הם צריכים להיכנס לארץ הקודש... וכל נקודת המבט החיובית על מצרים נבעה מנקודת מבט שלילית על ארץ ישראל. מכל מקום, מכאן ראינו

בנפשם לארץ וכתוצאה מזה הם מתעסקים עם הכל חוץ מארץ ישראל – "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". למה אתם מתעסקים עם העם היושב בה??? הקב"ה אמר שהארץ שלנו וכל מה שהוטל על המרגלים לעשות הוא להתבונן מהיכן נח לכובשה. אלא שמי שלא מחובר לארץ, אינו יכול להתבונן בראייה פשוטה זו, המבט שלו הוא מבט טכני אם אפשר או אי אפשר, וכשמסתכלים במבט טכני באמת זה נראה בלתי אפשרי. לעומת זאת כשיש יהודי חדור מטרה והוא מבין שארץ ישראל לעם ישראל "איננה קניין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הכללית והחזקת קיומה החמרי או אפילו הרוחני", אלא "היא חטיבה עצמותית קשורה בקשר חיים עם האומה", אזי כל השיקולים הטכניים נעלמים וכלל לא מבחינים בהם. כשאדם מרגיש שהוא נחנק, הוא לא מתחיל לשאול שאלות שכליות, הוא פשוט מנסה לנשום בכח עד שיכנס אויר. כך גם הרגישו יהושע וכלב. אין כלל שאלה אם נכנס לארץ או לא נכנס, מקומו של עם ישראל בארץ ישראל וללא זה אי אפשר להתקיים!!! כשזה המבט, אי אפשר לראות דברים לא טובים ולכן המסקנה היא אחת "עלה נעלה כי יכול נוכל לה!!"

גם בימים אלו, מי שמעז לדבר נגד העלייה לארץ ישראל, זה רק משום שהוא אינו מחובר לארץ, רק משום שהוא אינו רואה בארץ ישראל ערך מהותי. כשיש עיוות בהבנה היסודית הזו אין להתפלא כשרואים שכל המבט על הארץ מעוות.

ניתן להבחין מהו מבט האמת

21-23 – הרב דסלר בספרו "מכתב מאלוה" שואל שאלה קשה: מאחר שהשוחד יעוור עיני חכמים ואין אדם רואה חובה לעצמו, איך אפשר לצפות שנתבונן במבט של אמת, הלא בכל דבר יש נגיעה? ותשובתו: אין הנגיעה מכסה לגמרי את האמת, כי גם אחרי אשר יפתה היצר את האדם לומר שגם דרך השקר אמת היא, מ"מ ידע הוא בעצמו שדרך האמת אמתית, יותר ויכול הוא להבחין בלבו באיזה דרך הוא האמת לאמתו וצריך האדם להתרכז ולהתבונן על זה תמיד.

הרב דסלר מביא ראייה לדבריו ממדרש ילקוט שמעוני, שם מבואר שכשבאו ראשי ישראל למשה בבקשה לשלוח מרגלים, תמה משה על רצונם, שהרי הקב"ה הבטיח שיתן את הארץ, אך הם הצליחו לשכנע את משה בטענה שהריגול הוא רק להגדיל את שם ה', וכך אמרו לו: הבטיחנו הקדוש ברוך הוא ואמר לנו שאנו נכנסים לארץ כנען ויורשין כל טוב, והרי שמעו (יושבי הארץ) שאנו נכנסים והם עושים בהן בתי מטמוניות (ויחביאו שם את כל רכושם ואנו נכנס לארץ ולא נמצא אותם וישאלו כולם היכן הבטחתו של הקב"ה) כיון ששמע כן נלכד בידן... ועל כך אומר הרב דסלר: "ומעתה נתבונן, אם משה רבינו ע"ה לא נתפס על טעות זו היאך נתבעו עליה ישראל? הרי לנו מכאן לימוד גדול כי **אפילו טעות כזו, שלא יוכל להרגישו משה רבנו על אחרים, הם בעצמם יכולים לראותה במבט האמת שלהם אם אך ירצו**. ונענשים על זה אפילו עד כדי בכייה לדורות ר"ל. ומסיים את דבריו וכותב: "ותנחומין גדולים בדבר זה לאדם; כי עליו רק להתחזק הרבה ולהתרכז על האמת ולידבק בו, כי אז לא יוכל עוד היצר הרע להטעותו בשום פנים.

נפתח בתשובה של המסילת ישירים ונסכם את תשובתו ב"שלוש" מילים – כבוד, כבוד ושוב כבוד, זה כל הסיפור! המרגלים ידעו שברגע שיכנסו לארץ הם כבר לא ישמשו בתפקיד של שרים מכובדים ואת מקומם יתפסו אנשים אחרים השייכים להנהגת ישראל בארצו. חששם, פן ימעט כבודם הוא שגרם להם ולכל דורם מיתה. מבהיל! אבל כך כותב המסילת ישירים ומקורו בזוהר הקדוש. צדיק אדם ככל שיהיה, כשמידת הכבוד מפעמת בו, כל מציאות שבה ייפגש תתפרש מתוך המידה הרעה הזו.

15 – תשובה שניה יותר עדינה אנו מוצאים אצל בעל ה"שפת צדיק". המרגלים לא חיפשו כבוד וזה כלל לא עניין אותם, כל הסתכלותם השלילית על הארץ נבעה מתוך דאגה לעם ישראל, מה יהיה ביום המחרת לאחר שיעברו את הירדן, הרי יצטרכו להתחיל לכבוש את הארץ ולאחר שיכבשו וינקו אותה מכל הקוצים והדרדרים היושבים בה יתחילו לעבוד את האדמה ואם כן תורה מה תהה עליה??? אין כמו להיות במדבר, לומדים תורה אצל משה, אין טרדות של מזון שהרי יש מן, אין טרדות של מלבושים שהרי "שמלתך לא בלתה מעליך" גם בעיות ברגלים לא היו – "ורגלך לא בצקה", אז למה לכל הרוחות להכנס לארץ???

נשמע קצת מוכר... המעניין, שגם הדוגלים ביישוב הארץ וגם אלו המתנגדים לעלייה לארץ, כולם מביאים ראייה לשיטתם מפרשת שלח, אנחנו מהמרגלים והם מהמעפילים. כיצד יתכן שמאותה פרשה יצמחו שתי גישות כל כך קיצוניות? פשוט מאד, הכל שאלה של נקודת מבט....

מדברים אלו עלינו ללמוד שגם צדקות שאינה במקומה יכולה לגרום לניתוח לא נכון של המציאות ועל כך נאמר "אל תהי צדיק הרבה". תפקידנו לעשות את רצון ה'. גם כאשר המשמעות של עשיית רצון ה' היא ירידה בגדולה.

מרדכי היהודי הלך להתעסק בפוליטיקה וחז"ל אומרים שבאמת הורידוהו מגדולתו, אבל מרדכי ידע מה התפקיד שלו – "שניים חשו לרמז דוד ומרדכי"... מרדכי ניתח את המציאות והבין שרצון ה' ממנו לפעול למען העם.

16-19 – על פי זה ניתן לתרץ קושי גדול בפרשה. משה רבנו מתפלל על יהושע שלא ישל בשליחות לרגל את הארץ. "ה-י ושיעך מעצת המרגלים". מדוע אם מתפלל על יהושע, לא מתפלל גם על כלב ושאר המרגלים? אלא שיהושע שמע את נבואת אלדד ומידד – "משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ". יהושע תלמיד נאמן ולא מש מאהל משה. עלולה היתה להיות לו נגיעה של צידקות שלא להכנס לארץ כדי לעכב את מיתתו של משה, ומשום כך ראה משה צורך גדול להתפלל דוקא עליו שהרי משה רבנו ראה כמה נלחץ יהושע כששמע את נבואתם עד שהוצרך לבוא למשה ולומר לו "כלאם". אצל שאר המרגלים לא הצליח משה רבנו לראות את הסכנה, אך אצל יהושע הבין משה שהסכנה רובצת בפתח...

20 – תשובה השלישית לאלה מה היה המניע של המרגלים לפרש את המראות שראו באופן שלילי, מוצאים אנו בשיחות הרצי"ה.

כל ההבדל בין יהושע וכלב לבין שאר המרגלים נובע מהחיבור הנפשי לארץ. יהושע וכלב בכלל לא מתעסקים עם יושבי הארץ, כל עיסוקם הוא רק בארץ "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה". את מי זה מעניין איך נראים יושבי הארץ, אם הם ענקים או ננסים, אם קוברים מתיים או לא קוברים, זה עניין שלהם ולא עניין שלנו. לעומת זאת שאר המרגלים אינם מחוברים

הנהגת האדם - לפי מבטו

חברים יקרים!

מאורעות רבים עוברים עלינו ולידנו, מאורעות פרטיים ומאורעות כלליים. על העובדות אי אפשר להתווכח, אבל כיצד לפרש את העובדות זו כבר כל אחד עושה לפי נקודת המבט שלו.

כדי לפרש ולקרוא את המציאות בצורה נכונה עלינו לעמול רבות, לעמול בעבודת המידות, לעמול ביראת שמים ולעמול בתפילות. לפני שאנו נותנים פרשנות למציאות נחשוב פעמים, נתבונן יותר לעומק וננסה להבין מה רצון הבורא.

עלינו לדעת שכפי שנפרש את המציאות כך ינהגו אתנו "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" כפי שנראה את המציאות כך המציאות תאיר לנו.

נדע להיזהר לא רק בענייני חול, אלא גם ואולי בעיקר בענייני קודש, נשאף לחתור לנקודת מבט אמיתית ונקייה מכל רבב. אין ספק שנטעה בדרך אבל לא ניבהל, נדע להודות על האמת ולומר טעינו ולהמשיך הלאה.

לא נשכח שנקודת המבט נובעת מרצונות פנימיים, פעמים חיוביים ופעמים שליליים ועלינו להתבונן ולחקור מה המניע של המבט השלילי או החיובי וכך נוכל לפי מידת הצורך לתקן ולשכלל את המבט ולהסתכל על העולם באור חיובי ומאיר. כמובן שבעולמנו יש רוע וחוסר צדק וחס ושלום אם את הרוע הזה נראה באור חיובי, יש דברים שצריך לומר בנחרצות שהם לא טובים, עיקר עבודתנו היא להבין בין עיקר לטפל ובין טוב ורע ועבודה זו קשה היא עד מאד. שנזכה לראות את המציאות מתוך מבט האמת ולאור המבט הזה לפעול ולעשות לשם שמים!

שבת שלום!!

24-26 – התורה מספרת לנו שהמרגלים שהוציאו דיבת הארץ רעה מתו במגפה. איזו מגפה? כיצד מתו? מברר הספורנו באותה מגפה שהם אמרו שתקרה בארץ אוכלת יושביה. המרגלים טענו שהארץ אוכלת יושביה וזה בדיוק מה שקרה להם. הספורנו הזה הוא יסוד לכך שדינו של האדם יוכרע על פי מבטו, אם לפי מבטו האויר של הארץ מזוהם ומסוכן באמת כך יארע לו ואם מבט של האדם שאויר דארץ ישראל מחכים אז הוא יהיה חכם. ומסביר ר' נחמן בליקוטי מוהר"ן שאופן הנהגה זו הוא חסד גדול מאת הבורא כדי שאדם יוכל להתבונן על מאורעות החיים העוברים עליו ודרכם להבין מהו חטאו וכך יוכל לשוב בתשובה. אופן הנהגה זו הינו מיוחד לארץ ישראל. דוקא כאשר יהודי נמצא בארצו הוא מגיע למעין שלמות שבה הקב"ה מנהיגו בהנהגה של מידה כנגד מידה, בהנהגה של קשר ישיר עם הבורא. יהודי מנותק שחי בגולה במקום שאין שכינה, השיח עם הבורא אינו ישיר, נכון, שיח ישיר עם הבורא הוא קשה יותר וכפי שכותב ר' נחמן "שהיושבים בארץ ישראל יש להם הרבה יסורים מחמת שממהרים שם לשלם לאיש כמעשהו". אך חובה זו היא מעלה, כשם שבתקופות מתוקנות היה מצורע והיה דין סוטה. אנו לא מחפשים חיים קלים אנו מחפשים לחיות את האמת ואם האמת תובענית אז נתמודד עם זה וכך נעלה גבוה מעל גבוה.

מכל מקום על האדם לדעת שדינו יחרץ על פי מבטו, אם מבטו יהיה חיובי ידונו אותו לחיוב ואם מבטו יהיה שלילי ידונו אותו לשלילה.

השגת מבט האמת - על ידי עמל

27-28 - נצטוו ישראל להדליק אש על המזבח. יש להקשות לשם מה נצטוו להביא אש, הרי ממילא היה נס תמידי שעל המזבח ירדה אש מן השמים. בספר החינוך מתרץ את השאלה ומבאר שדרך הבורא ברוך הוא להסתיר את הנס בתוך הטבע, לכן על אף שבאמת האש על המזבח היה מעשה ניסים, מכל מקום כדי להסתיר את הנס נצטוו ישראל להדליק אש בעצמם. וכן מצינו בקריעת ים סוף שעל אף שבודאי היה נס מפורסם, מכל מקום אנו רואים שבתורה נאמר "ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים" וכל זאת כדי שיראה נס קריעת ים סוף כאילו נעשה קצת בדרכי הטבע.

ר' חיים שמואלביץ נתן טעם נפלא ליסוד שאמר החינוך: הקב"ה עושה כל זאת כדי שהאדם יגלה את הניסים בעצמו, וזוהי עבודתו של האדם בעולמו להגיע לברור האמת ע"י יגיעתו, וכדאי הוא הסתר כבוד שמים, כדי שיתגלה על ידי עבודת האדם, ואילו לא היה הסתר פנים, והיו הניסים גלויים וברורים לכל, היו בני האדם בבחינת מלאכים, שהאמת גלויה וברורה להם מצד עצמה ואינם צריכים לעבוד על ברור האמת, ולא לשם כך נברא האדם, אלא "לעבדה ולשמרה", שיגיע להכרת האמת ולגילוי כבוד השכינה על ידי עבודתו.

